

Мельничук Ю. Г.,
аспірантка кафедри журналістики
Чернівецького національного університету
імені Ю. Федьковича

Melnichuk Julia,
PhD Student,
the Department of Journalism of Y. Fedkovych
Chernivtsi National University

УДК 070(477.85)«18/19»:28

Політичний чинник у релігійному процесі Буковини (на матеріалах газети «Буковина» (1885–1909))

The Political Factor in the Bukovynian Religious Process (on the Materials of the Newspaper “Bukovyna” (1885–1909))

У статті висвітлено взаємозв'язок релігійного процесу на Буковині з політичною ситуацією на матеріалах газети «Буковина» (1885–1909). Проаналізовано матеріали з релігійної тематики, в яких наявні політичні складники, визначено, які саме теми найчастіше зачіпались у таких статтях і які наслідки мали релігійно-політичні конфлікти для населення. Через тотальну румунізацію церкви найчастіше в газеті «Буковина» порушувалось питання поділу православної дієцезії на українську та румунську, проте прагнення проукраїнських діячів так і не були реалізовані. Також розглянуто проблему діяльності митрополитів залежно від влади та ведення політичної агітації церквою. Загалом газета «Буковина» брала активну участь у висвітленні релігійної ситуації під впливом політичного чинника й сприяла формуванню національної самосвідомості населення.

Ключові слова: газета «Буковина»; релігійна проблематика; румунізація; поділ дієцезії.

The aim of this paper is to find out the relationship of religious process in Bukovyna with political situation in the region above the prism of the newspaper “Bukovyna” (1885–1909). It was analyzed the materials on religious issues, which had political component; it was defined what themes were often described in these articles, and what consequences the religious and political conflicts had for the public.

The total Romanization of the church was a reason why in the newspaper “Bukovyna” it was discussed the problem of division of the Orthodox diocese to the Ukrainian and Romanian ones, but the desire of pro-Ukrainian activists had not been implemented. Also it was considered the problem of metropolitan’s activities depending on government, and keeping of church political agitation. Overall the newspaper “Bukovyna” took active part in covering the religious situation influenced by political factors and contributed to formation of national consciousness of the population.

Keywords: newspaper “Bukovyna”; religious issues; Romanization; division of the diocese.

Вступ. Історично склалось так, що релігійне життя в Україні нерозривно пов'язане з політичною ситуацією, причому взаємовплив між цими сферами настільки сильний, що часто державні діячі аж надто активні у своїх намаганнях продемонструвати через ЗМІ релігійні погляди й вчинки, що, у свою чергу, не найкраще сприймається аудиторією. Безумовно, це свідчить про те, що релігія суттєво впливає на політичне життя держави. На цьому тлі дуже промовистими є

результати опитування Центру Разумкова щодо рівня довіри населення до церкви: станом на 2016 р. це 58,6 % громадян, які відповіли позитивно [1]. По суті, релігійні організації зберігають місце лідера за довірою серед решти інституцій держави, а це відкриває безмежне поле можливостей для маніпуляцій.

При цьому за ціле століття взаємовплив політики й релігії не зменшився. Надзвичайно промовисто про такі паралелі свідчать матеріали

газети «Буковина» за 1885–1909 рр. Більше того, на той час через призму політики розглядалась більшість релігійних питань. Тому аналіз політичного чинника в релігійному процесі на основі газети «Буковина» є актуальним та потребує проведення ретельного дослідження.

Маючи на меті дослідити вплив політики на релігійне життя Буковини періоду 1885–1909 рр., ставимо такі завдання: з'ясувати, які політичні аспекти найбільше вплинули на релігійну ситуацію на буковинських землях; яким чином відбувався взаємовплив політики та релігії й чи відбулись суттєві зміни в суспільно-політичному житті краю внаслідок таких впливів. Об'єктом дослідження є матеріали газети «Буковина» (1885–1909) на релігійні теми, подані крізь призму політичних процесів. Обраний часовий відрізок зумовлений тим, що саме в цей період газета була найбільш тиражним виданням і відігравала провідну роль у суспільно-політичному житті краю.

Теоретичне підґрунтя. Теоретичною основою для опрацювання даного питання є праці в галузі релігійної проблематики, перш за все, монографія А. Бойко «Преса православної церкви в Україні 1900–1917 рр. Культура. Суспільство. Мораль» [2] та тексти лекцій А. Бойко «Релігія в мас-медіа України» [3]. Дотичною до поставленої проблеми є кандидатська дисертація А. Полякової «Релігійна тематика в суспільно-політичних часописах (на матеріалі тижневиків «Кореспондент», «Український тиждень», «Фокус», «Главред»)» (2013). Того ж 2013 р. захистив докторську дисертацію на тему «Розвиток протестантської журналістики в Україні: генеза та сучасний стан» М. Балаклицький, кандидатську дисертацію з релігійної проблематики нещодавно підготувала й О. Керц. Вагомий науковий внесок уже зробили дослідники Л. Вежель, Л. Дениско, А. Колодний, Ю. Комінко, С. Кость, М. Левчук, Н. Романенко, І. Скленар, А. Стародуб та ін. М. Левчук, М. Балаклицький, А. Полякова, О. Керц займались релігійною журналістикою, Л. Дениско – бібліотеками духовних академій, М. Колодний – загальними проблемами філософії і релігієзнавства, автор багатотомних праць із філософії. А. Стародуб історією церкви. При цьому релігійна проблематика в буковинській періодиці поки що залишається не дослідженою.

Методи дослідження. У роботі застосовуються методи аналізу (на предмет тематики й проблематики), порівняння (зіставлення специфічних рис матеріалів), синтезу (спільне та відмінне при поданні інформації), історико-типологічний метод (загальний аналіз матеріалів на теми релігії).

Результати дослідження. За твердженням окремих істориків та філософів, релігійне життя Буковини періоду Австро-Угорської імперії було

дуже розміреним і спокійним, зокрема доктор філософських наук В. Докаш описав ситуацію так: «Однією з цікавих і повчальних особливостей краю є те, що в історичному розрізі тут не зафіксовано якихось гострих міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, в які були би втягнуті значні маси населення і які б призвели до сутичок і кровопролиття, як це мало місце в Галичині між українцями і поляками. Важливим примирювальним фактором тут виступала приналежність двох найбільш чисельних національностей краю – українців і румунів – до єдиного православного віросповідання. Різноміжнаціональні та різноконфесійні мешканці Буковини протягом багатьох років навчилися будувати свої стосунки в основному толерантно, з'ясувати спірні питання мирним шляхом» [4]. Натомість, враховуючи матеріали газети «Буковина», можна стверджувати цілком протилежне, оскільки більшість статей на релігійну проблематику базується на ситуаціях конфліктного характеру й безпосередньо з політичним підтекстом.

Головною точкою зіткнення при цьому була політика тотальної румунізації церкви, запроваджена митрополитом Сильвестром Морарем-Андрієвичем. Зрештою це призвело до того, що в січні 1899 р. депутати буковинського сейму та суспільно-політичні діячі на чолі з Є. Пігуляком звернулися до митрополичого синоду з вимогою розділу буковинської митрополії на українську та румунську дієцезії. Підтримки від церкви, зрозуміло, ця ініціатива не знайшла, лише обіцяли повернути проповіді українською мовою.

Варто зауважити, що «Буковина» загалом дуже багато уваги приділяла темам політики, більше того, вона сприяла національній самоідентичності читачів, у тому числі й у матеріалах на релігійні теми, яких налічується дуже багато – майже в кожному номері видання. Тому не дивно, що указом митрополита Сильвестра газета була піддана офіційній церковній забороні, а всім вірним православної церкви заборонялось відвідувати українські читальні, у створенні яких «Буковина» брала активну участь.

Зважаючи на велику кількість матеріалів на релігійну проблематику, які висвітлюють і політичні питання, найдоречніше проводити аналіз за хронологією їх публікації.

Заборона урядом української мови в православної церкві змушувала населення шукати альтернативні шляхи. Першим найбільш помітним конфліктом на тлі політики й релігії, який висвітлювала «Буковина», стало кілька матеріалів щодо переходу цілих громад в уніатство, оскільки греко-католики вели богослужіння бажаною людям українською мовою: першими це зробили православні з Семигороду («Буковина». – 1887. –

Ч. 7. – С. 7), слідом за ними вимагають священника-уніата мешканці Раранчі (нині с. Рідківці Новоселицького р-ну). Висвітлення ситуації розтягується на кілька номерів: спершу людям влада обіцяє надати православного священника-українця, але обіцянку так і не виконала, натомість у село відправили самого митрополита для перемовин з бунтарями. На зустріч жоден селянин не прийшов, що є напрочуд промовистим доказом опору («Буковина». – 1888. – Ч. 6. – С. 1 – 3). Врешті-решт, мешканцям Раранчі надали греко-католицького священника о. Каратницького, але конфлікт на цьому вичерпаний не був.

Влада активно починає розвивати твердження, що в усіх бідах православних українців винне товариство «Руська бесіда». Для цього в провладній періодиці, зокрема в «Русській правді», публікують кілька матеріалів Г. Купчанка. Слідом за цим у «Буковині» з'являється «Допис з Раранча», в якому селянин-дописувач повідомляє, що «Руська бесіда» нікого не закликала переходити в унію, виною всьому – румунізаторська політика митрополита («Буковина». – 1888. – Ч. 14. – С. 4).

Уже в наступному 15 числі «Буковині» від 1888 р. як центральна опублікована стаття «Політика, а унія на Буковині». Повідомляється, що мешканці сіл Іспас та Топорівці збунтувались та погрожують перейти в унію: «Консисторія навіть признається сама, що вона не дуже банує, хоть би і ціла Буковина стала уніатською, коби се не пошкодило лиш фондові релігійному, котрого вона не хоче утратити». З цього стає зрозумілою причина основних побоювань церкви – чим менше парафіян, тим меншими будуть прибутки. Загалом саме православна митрополія мала на той час найбільший релігійний фонд у краї, й ця першість збережеться аж до приходу радянської влади.

Дуже активно до поліпшення мовно-релігійної ситуації долучались суспільно-політичні діячі: це, передусім, згадане товариство «Руська бесіда», а також депутати буковинського сейму Є. Пігуляк, І. Тимінський, О. Попович, які навіть відмовились бути присутніми на святкуванні 70-річчя митрополита Сильвестра, оскільки через становище православної церкви на Буковині не годиться робити свято («Буковина». – 1888. – Ч. 21. – С. 2–3).

У 1890 р. газета виходить на справжню війну з політикою уряду щодо церкви, зокрема в статті «Апология буковинської православної гр.-ор. церкви» опублікована ціла резолюція щодо вирішення конфлікту на релігійному ґрунті, серед пропозицій перш за все редакція вимагає розділити єпархію на окремі українську та румунську дієцезії («Буковина». – 1890. – Ч. 4. – С. 1). Ця теза пролунає на шпальтах видання ще не раз. В опублікованому виступі посла І. Тимінського зі зборів «Руської ради» є кілька пропо-

зицій щодо церкви: поділ буковинської єпархії на українську й румунську з окремими владиками і консисторіями; призначення в українські села священників виключно українців; викладання релігії в школах українською мовою («Буковина». – 1891. – Ч. 5. – С. 4–7). Зрозуміло, що жодне прагнення проукраїнських політиків виконане не було, обмежувалось усе лише обіцянками.

Дрібні суперечки в «Буковині» щодо політично-релігійної ситуації в краї тривали, аж доки 1894 р. газета публікує очікуваний вердикт щодо своєї діяльності в статті «Діавольська робота». У 3 номері провладного видання «Foia ordinaciunitor» опубліковано циркуляр до священників від митрополита, яким забороняється всім священникам і духовним особам читати, передплачувати й розповсюджувати українські видання. «Буковина» підсумовує: «Священники проголосили той наказ вже по церквах тими словами, що хто з мирян буде зноситись з «Руською бесідою», «Руською радою» і т. д., того віддалить митрополит від православної церкви...» («Буковина». – 1894. – Ч. 14. – С. 1–3). І вже зовсім скоро додають: «священникам дано наказ заборонити читати «Буковину», натомість змусити читати запродану москалям і румунам «Православну Буковину». Та духовенство не дуже хоче її читати, бо кажуть, що не розуміють, про що там написано» («Буковина». – 1894. – Ч. 16. – С. 4). Видавалась, до слова, «Православна Буковина» церковнослов'янською мовою, що, звісно, було суттєвою перешкодою для розуміння її змісту.

Надалі протягом усього 1894 р. основна релігійна тема – поділ православної дієцезії. До обговорення питання паралельно з «Буковиною» долучаються й польські, і віденські видання, що підтримують можливість утворення двох дієцезій. На це від влади стверджують: «...поділ дієцезії неможливо провести, бо нема як поділити релігійний фонд» («Буковина». – 1894. – Ч. 23. – С. 1–2).

Дискусія щодо поділу православної церкви тривала аж до кінця 1894 р., доки не з'явилося у віденських виданнях повідомлення про смерть митрополита Мораря-Андрієвича. Редакція «Буковини» висловила сподівання, що нарешті буде призначений митрополит-українець, й поневіряння українців у церкві закінчатся.

За період до призначення нового митрополита всі релігійні матеріали в газеті публікувались виключно з політичним підтекстом. Один за одним з'являються виступи Є. Пігуляка та С. Смал-Стоцького, котрі стають центральними постатями та тлі церковно-політичного життя («Буковина». – 1895. – Ч. 7. – С. 2–3; 1895. – Ч. 8. – С. 2–3; 1896. – Ч. 26. – С. 2).

Тим часом після відходу митрополита-румунізатора відбуваються окремі позитивні зміни, зокрема православна консисторія видала указ, яким священникам заборонено вдаватись до політичних агітацій («Буковина». – 1895. – Ч. 111. – С. 2–3), оскільки надходило дуже багато скарг від населення, що церковні діячі ведуть відверту пропаганду щодо того, за кого голосувати під час виборів до крайової ради. Також знаходимо чимало заміток про те, що священники-румунізатори змушували селян записувати при народженні своїх дітей як румунів, дорослих агітували змінювати прізвища на румунський лад і т. д., тобто цілком виконували політичну волю керівництва краю.

Відразу після призначення нового митрополита православної церкви Аркадія Чуперковича «Буковина» озивається статтею «Новий митрополит» («Буковина». – 1896. – Ч. 39. – С. 1; 1896. – Ч. 40. – С. 1). Новому митрополитові буде важко боротись проти румунізації, бо більшість священників-волохів «будуть підтримувати волощене церкви і духовенства або штучно заціплене на буковинській Русі москвофільство». З цього стає зрозумілим, що до політики румунізації додається й проблема москвофільства, яка надалі в матеріалах «Буковини» стає ще яскравішою. Редакція відразу резюмує: «Поділу дієцезії на дві самостійні вимагають буковинські відносини, мир і порядок поміж вірними православної церкви, політична рівновага в краю, потрібна так в інтересі держави, як і Русинів для побороення всіх москвофільських і інших агітацій...» («Буковина». – 1896. – № 39. – С. 1).

Релігійно-політичні конфлікти систематично підігрівали й провладні видання. Як повідомляла «Буковина» у замітці «Дібралися» («Буковина». – 1896. – Ч. 54. – С. 3), «Православна Буковина» та «Бук. Ведомости» вигадали, що буковинські народовці відправили для привітання нового митрополита демонстративно лише двох уніатів – Смаль-Стоцького і Винницького.

Кілька матеріалів «Буковини» за 1896 р. присвячено засіданням Народної ради та обговоренню на них питань церкви, що свідчить про нерозривний зв'язок релігії та політики. Стаття «По Народній раді» («Буковина». – 1896. – Ч. 107. – С. 1) практично повністю передає промову Є. Пігуляка з наголошенням на тому, що найбільше зацікавлення селян викликав виступ про церковні справи. Загальними зборами висунуто певні вимоги до митрополита щодо становища всього українського в церкві. Такі моменти є яскравим прикладом того, що населення не було байдужим ні до стану політичних, ні до церковних справ, а навпаки, брали участь у всіх заходах з метою поліпшення свого становища.

На початку 1897 р. кількість матеріалів на релігійні теми в «Буковині» різко скоротилась, оскільки велась підготовка до виборів у крайову раду, а тому газета більше писала про кандидатів, їх програми і под., тобто вела стандартну політичну агітацію. Аж у 69 числі знаходимо статтю «З остатних днів», в якій повідомляється, що українські послы вирішили заснувати «Слов'янський християнсько-національний Союз», який «буде змагати до уладження публичного життя в релігійнім, культурнім, соціальнім і економічнім вигляді на позитивно християнській основі і буде встоювати... за національні права всіх славянських народів на основі національних справ і християнської справедливості, як і за повну свободу церкви» («Буковина». – 1897. – Ч. 69. – С. 1). Загалом маємо приклад політичної технології створення політичної партії на релігійних доктринах, що часто трапляється й у наші дні.

За час перебування А. Чуперковича на посаді митрополита православної церкви релігійно-політична ситуація в краї трохи поліпшилась. «Буковина» систематично повідомляла про позитивні рішення представників церкви щодо вимог населення, повернулись богослужіння українською мовою. У 1899 р. навіть було дозволено ввести до складу консисторії радників-українців, а саме А. Манастирського та Г. Галицького, котрі були дуже активними учасниками на політичній арені. Проте такі кроки відразу ж викликали опір провладної періодики, вся румунськомовна преса публікувала фейлетони негативного характеру про Чуперковича, «Буковина» ж намагалась у цей час відстоювати його рішення.

У березні 1902 р. митрополит помирає, про що повідомляє аналізована газета у числі 29 центральною статтею, висловлюючи глибокий сум через це й, водночас, прогнозує сумну долю для української церкви в майбутньому. Зрештою, так і сталося, оскільки вже наприкінці цього ж року новим митрополитом став Володимир Репта, постать якого лякала «Буковину» найбільше через його відому прорумунську позицію.

Надалі газета дуже багато уваги приділяє виступам політиків, громадських діячів та інтелігенції, котрі намагались поліпшити релігійну ситуацію для українськомовного населення. Найактивніше виступав у цьому напрямі Єротеї Пігуляк. Його виступи «Буковина» передруковувала повністю, зокрема у 1904 р. його промова вміщена аж у 3 числах, починаючи з 2 номера видання. Він не боявся заявити, що румунізація торкнулась усіх, хто вступає на теологію, що українці при вступі записуються як румуни або росіяни, бо на них систематично тиснула церква. Тотальне збільшення кількості священників-румунізаторів Є. Пігуляк описував як «виховання перекинчи-

ків» та підсумовував: «приходжу до сумного опису положення буковинських русинів на полі церковнім» («Буковина». – 1904. – Ч. 2. – С. 1–2).

Висновки. Підсумовуючи проаналізовані матеріали «Буковини», можна зробити такі висновки:

1. Основною точкою зіткнення політичних та релігійних інтересів стала румунізація церкви, нівелювання прагнень українськомовного населення. Антиукраїнські рішення влади відразу ж призводили до конфліктів, передусім це відобразилось у переході цілих сіл з православ'я у католицизм, бо політика греко-католицької церкви передбачала надання громадам священників-українців.

2. Урядовці забороняли селянам створювати читальні, якими опікувались знову ж таки українськомовні служителі церкви, а це було єдине джерело для просвіти людей на той час.

3. Виразно помітно, що зі зміною митрополитів суттєво мінялась й релігійно-політична ситуація: румунізація при Морарі-Андрієвичу, поліпшення становища за Чуперковича й повне нищення української православної церкви при митрополитові Репті. При цьому під натиском крайової ради останній змушений був піти на часткові поступки, зокрема у відповідні громади призначали священників-українців, але сприяло цьому лише те, що делегація з проукраїнських політиків зі зверненням поїхала аж до імператора [5].

4. Позитивну зміну релігійно-політичного життя краю активісти вбачали в одному простому рішенні – розділити буковинську православну дієцезію на дві окремих: українську та румунську. Дискусії щодо цього питання велись майже 20 років, проте реальністю це так і не стало. Головною завадою цьому, як стверджувала «Буковина», було небажання консисторії проводити розподіл церковного фонду. Востаннє спроба поділу була зроблена «Товариством руських православних священників» 1909 р., яке розробило проект і подало його на розгляд митрополита Репти. Зрозуміло, що позитивне рішення прийняте не було, але принаймні проукраїнські політики добились більш-менш рівних прав для української православної церкви.

5. Фактично саме газета «Буковина» стала політичною ареною для вирішення питань релігії, величезна кількість матеріалів цього спрямування підтверджує зазначену тезу. По суті, жодне сучасне суспільно-політичне видання не приділяє такої уваги релігійній проблематиці, хоча взаємовплив політики й церкви в наші дні став лише сильнішим й помітнішим, а тому видання початку ХХ ст. є чудовим джерелом для дослідження таких аспектів.

Список літератури

1. *Опитування: Чи довіряєте Ви Церкві?* (2000–2016) [Електронний ресурс] / Центр Разумкова: Соціологічні опитування. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=1125. – Дата доступу: 9.09.2016.
2. *Бойко А.* Преса православної церкви. Культура. Суспільство. Мораль / А. Бойко. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського національного університету. – 2002. – 306 с.
3. *Бойко А. А.* Релігія в мас-медіа України : тексти лекцій / А. А. Бойко. – К., 2009. – 158 с.
4. *Докаш В.* Релігійна мережа Буковини: соціологічний зріз / В. Докаш // Соціологія та суспільство: взаємодія в умовах кризи. II Конгрес САУ : тези доповідей (Харків, 17–19 жовтня 2013 р.) – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – С. 181–182.
5. *Павлюк О. М.* Буковина. Визначні постаті: 1875–1919 (Біографічний довідник) / О. М. Павлюк. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – 252 с.
6. *Левчук М. А.* Висвітлення морально-етичної проблематики на шпальтах преси Православної Церкви Волині (1867 – 2006 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комун. : спец. 27.00.04 «Теорія та історія журналістики» / М. А. Левчук. – К., 2008. – 31 с.
7. *Стародуб А.* Православна періодика в Україні : тенденції розвитку / А. Стародуб // Людина і світ. – 2001. – № 4. – С. 28–31.
8. *Никитина А. Г.* Политизация религии / А. Г. Никитина // Вопросы философии. – 1994. – № 3. – С. 173–179.
9. *Рибачук М. Ф.* Українська Церква: історія, сучасність, персоналії / М. Ф. Рибачук. – К., 2001. – 288 с.
10. *Старик В.* Між націоналізмом і толерантністю / В. Старик. – Чернівці: Видавництво «Прут», 2009. – 185 с.

Reference list

1. *Razumkov Centre*, “A poll: Do you trust the church? (2000 – 2016)”, available at: http://razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=1125 (accessed: 9.09.2016).
2. *Bojko, A.* (2002), Press of Orthodox Church. Culture. Society. Morality, Vyd-vo Dnipropetrovskogo natsionalnogo universytetu, Dnipropetrovsk, 306 p.
3. *Bojko, A. A.* (2009), Religion in the Ukrainian Mass Media: Texts of Lectures, Kyiv, 158 p.
4. *Dokash, V.* (2013), “Religious network of Bukovyna: a sociological survey”, Proceedings of the Congress II SAU “Sociology and Society: Cooperation in Tirms of Crisis”, Kharkiv, 17 – 19 October 2013, KhNU imeni V. N. Karazina, Kyiv, pp. 181-182.
5. *Pavliuk, O. M.* (2000), Bukovyna. Prominent Figures: 1875 – 1919 (Biographical Catalogue), Zoloti lytavry, Chernivtsi, 252 p.
6. *Levchuk, M. A.* (2008), Coverage of Moral and Ethical Issues on the Pages of the Orthodox Church Press of Volyn (1867 – 2006), Absract of the PhD diss. (soc. com. sci.), Kyiv, 31 p.
7. *Starodub, A.* (2001), “Orthodox periodicals in Ukraine: tendencies of development”, Lyudyna i Svit [Individual and World], no. 4, pp. 28-31.
8. *Nikitina, A. G.* (1994), “Politization of religion”,

Voprosy Filosofii [Questions of Philosophy], no. 3, pp. 173-179.

ry, Nowadays, Personalities, Kyiv, 288 p.

10. *Staryk, V. (2009), Between Nationalism and Tolerance, Vydavnytstvo "Pрут", Chernivtsi, 185 p.*

9. *Rybachuk, M. F. (2001), Ukrainian Church: History, Kyiv, 288 p.*

Мельничук Ю. Г.

Политический фактор в религиозном процессе Буковины (на материалах газеты «Буковина» (1885–1909))

В статье освещена взаимосвязь религиозного процесса на Буковине с политической ситуацией в крае на материалах газеты «Буковина» (1885–1909). Проанализированы материалы на религиозную тематику, в которых имеется политическая составляющая, определено, какие именно темы чаще всего затрагивались в таких статьях и какие последствия имели религиозно-политические конфликты для населения. Из-за тотальной румынизации церкви чаще всего в газете «Буковина» поднимался вопрос разделения православной епархии на украинскую и румынскую части, однако стремления проукраинских деятелей так и не были реализованы. Также рассматривалась проблема деятельности митрополитов в зависимости от власти и ведения политической агитации церковью. Газета «Буковина» принимала активное участие в освещении религиозной ситуации под влиянием политического фактора и способствовала формированию национального самосознания населения.

Ключевые слова: газета «Буковина»; религиозная проблематика; румынизация; раздел диоцезии.

